

торгівля невідновлюваними енергоресурсами припиниться. Згорання міжнародної торгівлі НЕР прискорюватиметься у разі прийняття до уваги екологічних збитків, які виникають при використанні цих ресурсів. При цьому поступове зниження ціни експортером за рахунок зменшення його власної монопольної ренти, призводитиме до зниження можливостей економічного та часткового геополітичного тиску на країну-імпортера. Заради продовження експортування ресурсів за найвищою ціною експортер здійснюватиме спроби геополітичного тиску на країну-імпортера.

Порівняємо зміни рівня енергетичної незалежності ресурсодефіцитної країни, які виникають внаслідок зміни обсягів імпорту, зумовлених розвитком відновлюваної енергетики та врахування екологічних збитків від використання енергоресурсів. Залежність країни від постачальників енергоресурсів (з чим власне і асоціюється енергетична незалежність держави) оцінюватиме за запропонованим нами підходом, описаним в [3, с. 40-51] без врахування ризику зростання ціни енергоресурсів та політичних ризиків. Оцінку здійснюватимемо лише в розрізі кількісної структури енергетичного балансу, адже в нашому випадку до розгляду прийнято лише один умовний енергоресурс, а вартість енергоресурсів, використовуваних у країні, різниться лише до початку використання відновлюваних енергоресурсів. Порівняння рівнів енергетичної залежності ресурсодефіцитної країни наведено на рис. 6.

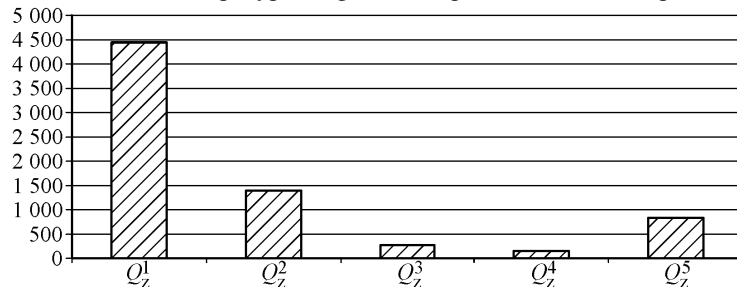

Рис. 6. Рівні енергетичної залежності ресурсодефіцитної країни за різних рівнів розвитку відновлюваної енергетики

З наведеного вище стає очевидним, що з розвитком відновлюваної енергетики міжнародна торгівля невідновлюваними енергоресурсами постійно згоратиметься і матиме місце рух до стану ринкової рівноваги, яким, не виключено, може бути відсутність транскордонного переміщення НЕР та забезпечення енергетичних потреб країн власними ресурсами, в міжнародна спеціалізація на видобутку та експортуванні невідновлюваних енергоресурсів є неефективною з точки зору суспільних вигід та втрат. Водночас, ресурсодефіцитні та енергетично залежні країни будуть цілком зацікавленими у розвитку національної відновлюваної енергетики. Така невідповідність практики торгівлі НЕР класичним теоріям пояснюється тим, що вони не враховують низки чинників: обмеженість запасів НЕР та прихованих збитків, які виникають у процесі їх споживання, а також відносну необмеженість та нижчий потенціал забруднення природного довкілля при використанні широко доступних їх за-

мінників – відновлюваних енергоресурсів; неконкурентний характер міжнародних відносин і світового ринку НЕР; монопольне становище експортерів НЕР та прагнення отримати максимальні вигоди від власного становища.

Література

1. Прокіп А.В. Екологічні аспекти енергетичного використання відновлюваних ресурсів / А.В. Прокіп, Р.Б. Колісник // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – № 21.8. – С. 92 - 100.
2. Прокіп А.В. Еколого-економічна оцінка заміщення не відновлюваних енергоресурсів біологічно відновлюваними : монографія / А.В. Прокіп. – Львів : Вид-во ЗУКЦ, 2010. – 212 с.
3. Прокіп А.В. Гарантування енергетичної безпеки: минуле, сьогодні, майбутнє / А.В. Прокіп. – Львів : Вид-во ЗУКЦ, 2011. – 154 с.

Прокіп А.В. Моделирование международной торговли невозобновляемыми энергоресурсами в контексте современных подходов гарантирования энергетической безопасности

С помощью кривых спроса и предложения на энергию, получаемую из возобновляемых и не возобновляемых ресурсов, на внутреннем и внешнем рынках, установлены изменения рыночной конъюнктуры в результате развития возобновляемой энергетики ресурсодефицитных стран. Обоснована неэффективность международной специализации на добыче и торговле невозобновляемыми энергоресурсами с позиции эколого-экономической целесообразности и энергетической независимости.

Ключевые слова: международная торговля, невозобновляемые энергоресурсы, возобновляемые энергоресурсы, энергетическая безопасность.

Prokip A.V. Nonrenewable energy sources international trade modeling under modern approaches of national energy securing

By the instrumentality supply and demand curves for renewable and nonrenewable energy market changes, derived by renewable energy development, were simulated. Environmental and state energy securing inefficiency of international specialization in nonrenewable energy sources extraction and trading was proved, that was grounded.

Keywords: international trade, nonrenewable energy sources, renewable energy sources, national energy security.

УДК 65.012:330.46:51-77

Проф. Я.М. Кацуба, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ КАНАЛІВ МОНІТОРИНГУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТА ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Застосовано системний підхід для організації моніторингу системи підприємства, уточнено зміст цілей, суб'єктів, об'єктів, зв'язків та функцій системи моніторингу. Автор дотримується думки, що передумовою для моніторингу є стратегія управління, на основі якої розробляється стратегічний план з виділенням базових сценаріїв. Метою моніторингу є дослідження відповідності отриманих результатів запланованим, визначення точки переходу між альтернативними траєкторіями або ситуації, що потребує коригування кінцевої мети. Запропоновано схему інформаційних каналів системи моніторингу.

Ключові слова: моніторинг, підприємство, об'єднання підприємств, держава, системний підхід.

Актуальність проблеми. Нещодавно Верховна Рада України прийняла на основі урядового законопроекту № 9202 з урахуванням поправок Пре-

зидента України Закон "Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні". Закон, за задумом його авторів та загалом парламентарів, покликаний збільшити частку малого та середнього бізнесу в економіці країни. На думку розробників Закону, його прийняття дасть змогу забезпечити сприятливі умови розвитку малого і середнього підприємництва в цілях формування конкурентного середовища в економіці України; сприятиме просуванню продукції суб'єктів малого і середнього підприємництва на внутрішній та закордонні ринки, збільшенню кількості суб'єктів малого підприємництва, поліпшенню їх фінансового стану. У цьому законі докладно описано політику органів, що надають державну підтримку, суб'єкти розвитку, але не вказано, як буде здійснюватись оцінювання результатів застосування закону [1]. Функції проведення моніторингу умов ведення бізнесу в Україні Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 травня 2012 р., № 331-р "Про затвердження плану заходів з виконання у 2012 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні" покладено на Державну службу України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства (далі Держпідприємство) та Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [2]. Водночас, за результатами анотованого звіту Науково-дослідного економічного інституту в 2011 р., розроблення критеріїв моніторингу є напрямом подальших наукових досліджень. Отже, на сьогодні науковцями в Україні лише проведено аналіз наявної практики щорічних статистичних спостережень у сфері підприємництва у країнах-членах ЄС, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення моніторингових показників розвитку підприємства, але не розроблено цілісної системи моніторингу [3]. Окрім цього, результати дослідження стосовно досвіду європейських країн та пропозицій для України поки що не розміщено у вільному доступі.

Отже, розроблення системи моніторингу є актуальним науково-практичним завданням, що потребує зусиль не тільки вчених-економістів, а й спеціалістів з інформаційних технологій, моделювання, статистики тощо.

Аналіз останніх наукових досліджень. У перекладі з англійської мови "моніторинг" – це спостереження. Група науковців [4] обґрунтовує таке визначення моніторингу – це процес поточного спостереження, контролю, оцінювання, аналізу і прогнозування ключових процесів у суспільстві на базі статистичних даних.

Термін "моніторинг" трактують по-різному, залежно від сфери його застосування і механізмів здійснення. Наприклад, Ю.А. Ізраель моніторинг розглядає як систему спостереження, збирання, оброблення, збереження та аналізу інформації про стан системи, прогнозування змін, а також розроблення наукових рекомендацій для прийняття відповідних рішень [5].

Аналіз визначень моніторингу показує, що традиційне розуміння моніторингу як системи спостереження не вичерпує його функцій у сучасному інформаційному полі та потребує розширення. Найбільш вузьким визначення моніторингу є представлення моніторингу як послідовності таких процесів: збирання даних, їх систематизація, оброблення, архівація, аналіз та прогнозу-

вання, а також надання опрацьованої інформації користувачам. Одним із ключових атрибутів моніторингу є регулярність. Відповідно до такого трактування в науковій літературі [6] запропоновано класифікацію систем моніторингу за предметними галузями, за цілями, функціональним складом і особливостями інформації, що використовується в системі.

С.Г. Дрига зазначає, що не зважаючи на велику кількість праць з державної підтримки підприємництва та моніторингу, "система моніторингу підприємства" має лише декларативний характер [7]. Отже, існує проблема уточнення поняття "суб'єктів", "об'єктів" моніторингу, їх функціональної наповненості та відповідності.

Метою роботи є уточнення складових моніторингу з позиції системного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема розроблення методології моніторингу зумовлена такими причинами: економічними, соціальними, методологічними, інструментальними.

Стосовно економічних причин:

- у цей час моніторинг стану розвитку підприємства і бізнес-клімату як процес постійного нагляду з метою виявлення відповідності ходу розвитку підприємства поставленим державою задачам практично не здійснюється ні на галузевому, ні на регіональному рівнях;
- високі операційні витрати і бар'єри для ведення бізнесу позначаються на підприємницькій активності і провокують зростання тіньової економіки і високу корупційність.

Стосовно соціальних причин:

- поляризація регіонів за критерієм рівня розвитку підприємства, що сукупно з різними проблемами соціального, економічного і демографічного характеру зумовлює значну диференціацію регіонів за рівнем та якістю життя;
- державні органи не здійснюють моніторингу у сфері контрольно-наглядової і дозвільної систем. Жодна державна установа точно не знає, скільки натепер видано дозволів бізнесу в конкретних галузях;
- роботу зі скорочення і спрощення адміністративних процедур, пов'язаних з видачею дозвільних документів, проводять фрагментарно.

Стосовно методологічних причин, то під процесом моніторингу досить часто помилково розуміють проведення аналізу та кон'юнктурних досліджень. Моніторинг охоплює проведення аналізу та кон'юнктурні дослідження як окремі складові. Відмінність моніторингу від аналізу в тому, що аналіз проводять ситуаційно за потребою, а моніторинг – постійно з метою коригування динаміки розвитку. Властивості кон'юнктурних досліджень та моніторингу наведено в табл. 1.

Хоча кон'юнктурні дослідження і є більш ситуаційними, але доцільно їх методи включати в методологію проведення моніторингу, оскільки вони передбачають не тільки аналіз та безперервне стеження, а й побудову прогнозу. Окрім цього, кон'юнктурні дослідження охоплюють аналіз чинників, що вплинули на зміни показників.

Попри це, моніторинг та кон'юнктурні обстеження досить часто вживають як синоніми. Так, за Методичними рекомендаціями здійснення моніто-

рингу умов ведення бізнесу в Україні [8], методом дослідження є опитування представників суб'єктів малого та середнього підприємництва за їх місцезнаходженням методом індивідуальних інтерв'ю. За рекомендаціями збір інформації здійснюють щоквартально. Завданням дослідження є вивчення стану підприємницького середовища, основних тенденцій його розвитку, а також визначення адміністративних перешкод для ведення бізнесу, підготовка рекомендацій щодо їх усунення. Отже, можемо зазначити, що наведений документ більше стосується методики кон'юнктурних досліджень, й не має вказівок щодо комплексу спостережень, спрямованого не тільки на реакцію громадської думки, а й на зміну законодавчої бази.

Табл. 1. Властивості понять моніторинг та кон'юнктурні дослідження

Властивості моніторингу	Властивості кон'юнктурних досліджень
– комплекс спостережень;	– аналіз стану;
– дослідження, які визначають зміни;	– визначення тенденцій до зміни стану, що дає змогу виробляти оптимальну стратегію управління;
– безперервне стеження;	– цілеспрямований збір і оброблення інформації;
– збір інформації;	– аналіз і виявлення особливостей та тенденцій їх функціонування, прогнозування основних параметрів;
– систематичне зіставлення дійсного стану організації з бажаним	– виявлення перспектив розвитку

Стосовно інструментальних причин, то вони мають як практичний характер, пов'язаний з необхідністю формування значних статистичних баз та створення відповідного програмного комплексу, так і теоретичний характер, пов'язаний з суб'єктами користування результатами моніторингу. З позиції системного підходу моніторинг повинен охоплювати такі складові: цілі; суб'єкти; зв'язки; функції; об'єкти. Відповідно до цих елементів, виникають основні питання під час формування концепції моніторингу: "Які саме результати мають отримувати суб'єкти моніторингу?", "Хто є суб'єктами моніторингу, як вони взаємодіють, чи не дублюються їх функції?", "Яку об'єкту інформацію мають збирати суб'єкти?", "Яким чином відбувається передача інформації між суб'єктами?"

Автор дотримується думки, що передумовою для моніторингу є стратегія управління, на основі якої розробляють стратегічний план з виділенням базових сценаріїв. Метою моніторингу є дослідження відповідності отриманих результатів запланованим, визначення точки переходу між альтернативними траєкторіями або ситуації, що потребує коригування кінцевої мети. У роботі автора [9] було зазначено, що основними суб'єктами підприємництва є держава, підприємства, об'єднання підприємств (громадські організації). Схему наявних на сьогодні інформаційних каналів моніторингу наведено на рис. 1.

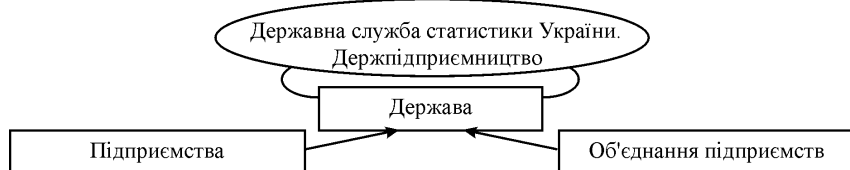

Рис. 1. Схема наявних інформаційних каналів моніторингу

За рис. 1 спостерігаємо, що інформаційні канали існують тільки в напрямі держави. Держава має власні інформаційні канали через Державну службу статистики України та Держпідприємництво. Недоліком цієї схеми є те, що відсутній зворотний зв'язок між державою та підприємствами або їх об'єднаннями. Маємо на увазі відсутність або неповну інформацію щодо розвитку підприємництва, його реальних проблем, перспективних напрямів. Окрім цього, відсутній зв'язок між підприємствами та їх об'єднаннями через адміністративну нерозвиненість останніх та низьку громадську активність самих підприємців.

Водночас не можна сказати, що наведені канали не змінюються в законодавстві. 18.09.2012 р. затверджено Методичні рекомендації щодо формування і реалізації регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва [10]. Уже в цих рекомендаціях передбачено:

- визначення цілей, заходів і завдань;
- оцінювання очікуваних (прогнозних) результатів виконання Програми (економічних, соціальних, екологічних) та визначення її ефективності;
- громадське обговорення проекту Програми;
- затвердження Програми;
- опублікування в офіційних друкованих виданнях та на офіційних сайтах в мережі Інтернет звітів про результати виконання Програми.

Отже, суспільство підходить до усвідомлення значимості громадської думки в формуванні та моніторингу економічних програм. Так, моніторинг виконання Програми розвитку проводять за такими показниками:

- обсяг коштів (зокрема і бюджетних), витрачених на виконання Програми;
- досягнення внаслідок виконання Програми цілей і завдань, визначених для кожного етапу виконання (реалізації);
- відповідність результативних показників виконання програми запланованим результативним показникам;
- повнота охоплення цільової аудиторії в межах виконання Програми;
- рівень зацікавленості та задоволеності потреб цільової аудиторії результати внаслідок, що провадиться в рамках виконання Програми.

Результати моніторингу враховують під час розроблення нових програм на нові періоди та визначення необхідного обсягу фінансування програм. Отже, організація системи моніторингу за підприємництвом має обов'язково враховувати соціальний фактор, зокрема громадську активність підприємців, й зміни в законодавстві як реакцію на зміни в системі підприємництва.

Низька громадська активність впливає на ефективність системи моніторингу, оскільки не встановлюється зв'язок між підприємствами та їх об'єднаннями. Одним із прикладів таких інформаційних недоліків є різні оцінки рівня тіньової економіки. А.А. Левшук зазначає, що це пов'язано з кількома умовами [11]:

- по-перше, від величини суб'єкта малого підприємництва і обсягів його діяльності. Чим менше мале підприємство, тим менша ефективність його діяльності, тим більше підприємство прагне в тіньовий сектор;
- по-друге, від того, хто є партнером малого підприємства. Якщо це державне підприємство або велике акціонерне товариство, то частка офіційної складової їх спільної діяльності дуже велика (близько 90 %);

- по-третє, ефективно працюючі малі підприємства мають великі активи (споруди, автотранспорт тощо), що підвищує ризик втрати даних активів і самого бізнесу в разі виявлення правопорушення. І це спонукає підприємців переорієнтувати свою діяльність в офіційний (облікований) сектор економіки.

Отже, тіньовий сектор більш характерний для неефективних малих підприємств, що потребують державної підтримки, пільг тощо. Відсутність даних щодо тіньового сектору впливає на ефективність підприємництва й на ефективність моніторингу. Автором запропоновано схему інформаційних каналів системи моніторингу (рис. 2).

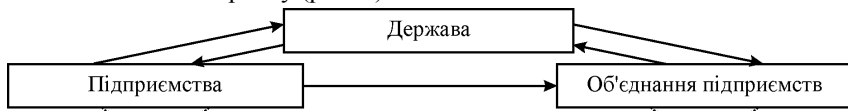

Рис. 2. Запропонована схема каналів системи моніторингу

На рис. 2 запропоновано дев'ять каналів постачання та отримання інформації. Канали "підприємства – держава", "держава – об'єднання підприємств" є наявними та характеризують зв'язок між суб'єктами через Державну службу статистики та Держпідприємництво щодо збирання офіційних даних. Канал "держава – об'єднання підприємств", та "держава – підприємства" характеризує інформацію, що спрямована на збільшення дотацій, вдосконалення податкового законодавства, інформацію щодо грантів тощо. Цей канал показано більш тонкою лінією, оскільки за обсягом інформації він є меншим, ніж попередні канали.

Канал "підприємства – об'єднання підприємств" характеризує інформацію щодо громадської активності підприємців та їх бажання надавати реальну статистичну інформацію. Канал "об'єднання підприємств – підприємства" відповідає за надання інформації щодо тренінгових шкіл, міжнародних бізнес-проектів, можливості навчання підприємців, кооперації, в перспективі – створення політичної сили.

Заслужують уваги канали, що показані пунктирною лінією – це канали, що опосередковано впливають на систему моніторингу, але шляхом зміни свідомості суб'єктів: для держави – усвідомлення значимості малих підприємств та їх підтримки; для об'єднань – соціальна відповідальність за результати роботи підприємств всередині об'єднання; для підприємців – соціальна активність, бажання до створення каналу з об'єднаннями підприємців.

Наголосимо, що під час моніторингу суб'єкт та об'єкт збігаються. Згідно з цим твердженням, система моніторингу не повинна стосуватись лише підприємців, але й має охоплювати дані щодо впливу держави та дій об'єднань підприємців. Водночас необхідно розрізнити суб'єкт моніторингу (той, хто здійснює моніторинг), суб'єкт прийняття управлінського рішення та адресата моніторингу (для кого здійснюється моніторинг).

Г. Клейнер зазначає, що будь-яка соціально-економічна система містить три підсистеми: функціональну підсистему – це те, що система може; інтенціональну – те, чого вона бажає, експектаційну – те, що вона очікує [12]. Стосовно системи моніторингу з урахуванням виокремлених суб'єктів та зна-

чимості соціального діалогу можна спостерігати відповідність суб'єктів та об'єктів моніторингу (табл. 2).

Табл. 2. Відповідність суб'єктів, об'єктів моніторингу та їх функцій

Суб'єкт моніторингу	Об'єкт моніторингу	Функція моніторингу
Підприємці – адресат моніторингу	Реалізація дій системи, стійкі взаємовідносини з іншими системами (зовнішніми та внутрішніми)	Аналітична, на основі постійного спостереження за об'єктом, охоплює вимірювання реальних результатів і співвідношення їх із заданою метою, стандартами, еталонами і нормами
Об'єднання підприємств – суб'єкт координації та узгодження	Формування й реалізація намірів системи відносно свого функціонування	Діагностична, маємо на увазі інтерпретацію одержаних результатів й об'єктивна оцінка результатів дій суб'єкта прийняття управлінських рішень; Організаційна, що припускає контроль за станом об'єкта моніторингу і підготовку рекомендацій для ухвалення коректувально-попереджувальних управлінських рішень. Мотиваційна, для надання достовірної інформації й формування статистичних баз даних
Держава – суб'єкт прийняття управлінського рішення	Очікування системи відносно реакції об'єктів зовнішнього світу на певні дії або події	Формування цілей, регулювання Прогностична, що полягає в обґрунтованих припущеннях про можливі зміни в стані об'єкта

Наведені відповідності є початковими й, можливо, в певному сенсі дискусійними, але вони і характеризують складність розроблення системи моніторингу як складової ефективної системи стратегічного управління.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У роботі було конкретизовано складові системи моніторингу підприємництва з позиції системного підходу, що дало змогу виділити суб'єкти, об'єкти, зв'язки, функції та цілі системи моніторингу. Зроблено висновок, що моніторинг повинен відображати динаміку та структуру складових суб'єктів підприємництва: держави шляхом зміни законодавства, громадських організацій через обговорення програм, підприємців шляхом анкетування. Перспективою подальших наукових досліджень є розроблення системи показників та індикаторів, що характеризують наведені елементи.

Література

1. Закон України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні" від 22.03.2012 р., № 4618-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану заходів з виконання у 2012 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні" від 31.05.2012 р., № 331-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2012-p>.
3. Анотований звіт про результати виконання науково-дослідних робіт НДЕІ Міністерства економіки України за 2011 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ndei.me.gov.ua/pdf/AnotovZvit2011.pdf>.
4. Карпов В. Статистичний моніторинг соціально-економічних процесів як актуальне завдання державної статистики / В. Карпов, М. Пугачова, В. Степанко // Статистика України. – 2000. – № 2. – С. 33–40.

5. Израэль Ю.А. Концепция мониторинга состояния биосферы // Мониторинг состояния окружающей природной среды / Ю.А. Израэль – Л. : Изд-во "Нева", 1997. – С. 10–25.

6. Пугачова М.В. Концептуальні основи статистичного моніторингу / М.В. Пугачова, Д.Д. Айстраханов, Ю.Р. Вальман, В.А. Головкин, В.І. Карпов // НДІ статистики Держкомстату України. – К., – 2003. – 344 с.

7. Дрига С.Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки : монографія / С.Г. Дрига. – К. : Вид-во "Либідь", 2009. – 459 с.

8. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України "Методичні рекомендації здійснення моніторингу умов ведення бізнесу в Україні" від 03.10.2011 р., № 73. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-zdiisnennja-moni-doc71669.html>.

9. Кашуба Я.М. Вибір методів та підходів стратегічного управління розвитком підприємства / Я.М. Кашуба // Економіка та держава : наук.-практ. журнал. – 2011. – № 9. – С. 16-17.

10. Наказ Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства "Методичні рекомендації щодо формування і реалізації регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємства" від 18.09.2012 р., № 44. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dkrp.gov.ua/info/491>.

11. Левшук А.А. Тіньовий сектор діяльності суб'єктів малого підприємства України: соціально-економічний аспект та шляхи подолання / А.А. Левшук // Матеріали сайту Scientific World. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sworld.com.ua/konfer27/452.pdf>.

12. Клейнер Г.Б. Проблемы стратегического государственного планирования и управления в современной России / Г.Б. Клейнер // Стратегическое планирование и управление : Материалы круглого стола. – М. : Изд-во "Научный эксперт". – 2011. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://www.kleiner.ru/arpab/sovros_2011.html.

Кашуба Я.Н. Формирование информационных каналов мониторинга для развития и поддержки предпринимательства

Применен системный подход к организации мониторинга системы предпринимательства, уточнено содержание целей, субъектов, объектов, связей и функций системы мониторинга. Автор придерживается мысли, что предпосылкой для мониторинга является стратегия управления, на основе которой разрабатывается стратегический план с выделением базовых сценариев. Целью мониторинга является исследование соответствия полученных результатов запланированным, определение точки перехода между альтернативными траекториями или ситуации, которая нуждается корректировки конечной цели. Предложена схема информационных каналов системы мониторинга.

Ключевые слова: мониторинг, предпринимательство, объединение предпринимателей, государство, системный подход.

Kashuba Ya.M. Forming informative channels of monitoring with the purpose of development and support of entrepreneurship

In the article is the systems approach is used for organization of monitoring of the system of entrepreneurship. Maintenance of aims, subjects, objects, connections and functions of the monitoring system is also specified. An author adheres to the idea, that pre-condition for monitoring is management strategy on the basis of that a strategic plan is developed with the selection of base scenarios. A monitoring aim is research of accordance of the got results pre-arranged, determination of transit between alternative trajectories or situation that needs adjustments of ultimate goal point. An author offer the chart of informative channels of the system.

Keywords: monitoring, entrepreneurship, business associations, the state, the systems approach.

УДК 658.589.366

Доц. Р.С. Сорока, канд. екон. наук – Львівський ДУВС;
здобувач М.П. Сорока – НЛТУ України, м. Львів

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпеченню та підвищенню економічної безпеки підприємства сприятиме превентивна політика в цій галузі. Визначено суть інформаційно-аналітичної діяльності та уточнено її понятійно-категоріальний апарат. Обґрунтовано роль інформаційно-аналітичної діяльності у формуванні ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

Ключові слова: економічна безпека, інформаційно-аналітична діяльність, суб'єкти підприємництва, аналітичний процес.

Постановка проблеми. Нестабільність та невизначеність зовнішніх чинників функціонування суб'єктів підприємства (нестабільність політичної та соціально-економічної ситуації в державі, регулярна корекція нормативно-правового забезпечення, асиметричний доступ до інформації, корупція тощо) зумовлюють необхідність постійної концентрації зусиль на зменшенні негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Відповідно це і визначає необхідність формування ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

В організації комплексної системи економічної безпеки не останнє місце займає інформаційно-аналітична діяльність. На практиці інформаційно-аналітична діяльність є основним змістом будь-якої діяльності, спрямованої на організацію економічної безпеки суб'єктів підприємства. Причина цього полягає у природному виборі найбільш раціональних та ефективних механізмів гарантування безпеки, а також у можливості їхнього застосування у цьому випадку.

Актуальність дослідження. Проблеми формування економічної та фінансової безпеки викликають значний науковий інтерес. Різноманітні теоретичні засади формування економічної безпеки суб'єктів підприємства, зокрема в узагальненому вигляді, деякі аспекти інформаційно-аналітичної діяльності висвітлено у працях Є.В. Позднішева, Е.В. Черегнеця, І.П. Мойсеєнко, Л.А. Мачкура [1-6]. Незважаючи на те, що в загальному плані комплекс проблем формування економічної безпеки сформульовано та досліджено достатньо повно, питання інформаційно-аналітичної діяльності, як і її компоненти, потребують подальшого науково-теоретичного обґрунтування.

Метою роботи є визначення суті та ролі інформаційно-аналітичної діяльності у формуванні ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємства та уточнення її понятійно-категоріального апарату.

Виклад основних положень. Будь-які дії з організації безпеки можна відобразити в межах двох досить незалежних стратегій: реакції та превенції.

Реактивний підхід припускає таку схему розвитку подій: шкідлива дія – опір (стійкість) – компенсація. Він є абсолютно необхідним, однак за своєю природою є витратним і небезпечним, оскільки спочатку допускає шкідливу дію, а вже потім – компенсаційну реакцію (в найкращому разі). Цілком очевидно, що реактивний підхід варто залишати на крайній випадок, коли не спрацьовує політика превенції. В ідеалі, підприємству варто прагну-